

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-педагогічної роботи

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Глобальні проблеми сучасності

рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський) рівень</u>
галузь знань	<u>12 Інформаційні технології</u>
спеціальність	<u>122 Комп'ютерні науки</u>
освітня програма	<u>«Інформаційні управляючі системи та технології»</u>
галузь знань	<u>12 Інформаційні технології</u>
спеціальність	<u>123 Комп'ютерна інженерія</u>
освітня програма	<u>«Комп'ютерна інженерія»</u>
галузь знань	<u>12 Інформаційні технології</u>
спеціальність	<u>125 Кібербезпека</u>
освітня програма	<u>«Безпека інформаційних і комунікаційних систем»</u>
галузь знань	<u>15 Автоматизація та приладобудування</u>
спеціальність	<u>151 Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології</u>
освітня програма	<u>«Комп'ютеризовані системи управління та автоматика»</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>комп'ютерних наук</u>

2020/2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету комп'ютерних наук
«31» серпня 2020 року, протокол № 12

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства філософського факультету
Потоцький Вячеслав Петрович

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства філософського факультету
Протокол від «23» червня 2020 р. № 9

Завідувач кафедри українознавства

 Дмитро ЧОРНИЙ

Програму погоджено з гарантами освітніх програм «Інформаційні управляючі системи та технології», «Кібербезпека», «Комп'ютерна інженерія», «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології».

Гарант освітньої програми «Інформаційні управляючі системи та технології»

 Володимир КУКЛІН

Гарант освітньої програми «Безпека інформаційних і комунікаційних систем»

 Віталій ЄСІН

Гарант освітньої програми «Комп'ютерна інженерія»

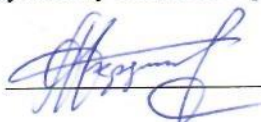
 Олена ТОЛСТОЛУЗЬКА

Гарант освітньої програми «Комп'ютеризовані системи управління та автоматика»

 Михайло УГРЮМОВ

Програму погоджено методичною комісією факультету комп'ютерних наук
Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Голова методичної комісії факультету комп'ютерних наук

 Анатолій БЕРДНІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей 122 «Комп'ютерні науки», 123 «Комп'ютерна інженерія», 125 «Кібербезпека», 151 «Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: проблеми розвитку сучасного світу.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблення знань студентів про глобальні проблеми та виклики сучасного світу, ознайомлення з основними тенденціями розвитку сучасної глобалістики, оволодіння методами роботи з джерелами та науковою літературою.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення ролі глобалістики в системі соціально-гуманітарних наук; ознайомлення з основами традиційної та модерної історіографії; висвітлення найважливіших дискусійних проблем; оволодіння сучасними засобами вивчення доступних джерел та наукових публікацій, прийомами їх аналізу та здобуття на цій основі практичних навичок для оцінки поточних суспільних процесів та явищ.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є формування наступних загальних компетентностей:

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5 Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 9 Здатність працювати в команді.

ЗК 10 Здатність бути критичним і самокритичним

Формування наступних фахових компетентностей:

ФК11. Здатність проводити дослідження глобальних процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків

ФК14. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземними мовами.

ФК15. Здатність застосувати методи, правила і принципи функціонування міжнародних відносин для розвитку зовнішньополітичної діяльності України.

ФК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

1.3. Кількість кредитів 3.

1.4. Загальна кількість годин 90 год.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	2 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	6 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	82 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Знати принципи періодизації сучасної історії та її основні етапи; основні поняття та терміни; особливості соціально-економічних, політичних, культурних процесів розвитку сучасного світу на різних етапах; діяльність видатних історичних осіб, політиків, політичних партій, державних утворень, що існують в наш час; сучасні теорії та методологічні підходи для аналізу глобального суспільства. Здійснювати політичний огляд міжнародних подій та виявляти проблеми в міжнародних відносинах

Уміти аналізувати історико-політичні та суспільно-політичні процеси, події, факти; брати участь у дискусіях на актуальні теми; користуватися категорійно-понятійним апаратом сучасної гуманітарної науки, джерелами та науковою літературою; застосовувати знання з глобалістики у процесі розв'язання професійних завдань. Аналізувати геополітичне та гео економічне положення окремих держав та виявляти їх головні інтереси.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до ОПП:

ПРН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

ПРН2. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземними мовами усно і письмово, фахово використовувати юридичну термінологію.

ПРН3. Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмні пакети загального і спеціального призначення

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика глобальних проблем сучасності (вступна лекція)

Причини, сутність та критерії визначення глобальних проблем. Загрози, що стоять перед Україною. Напрями вирішення зазначених проблем.

Тема 2. Соціологія глобальних проблем

Поняття глобальних проблем. Соціологічний підхід до вивчення глобальних проблем. Екологічні глобальні проблеми та «екологічна істерія». Проблема війн та нарощування озброєнь. «Світові розколи» та «зіткнення цивілізацій». Дискримінація та «пастки» толерантності. Радикалізм, екстремізм, тероризм. Криза політичних режимів та моделей економічного устрою. Криза сім'ї та глобальні демографічні проблеми.

Соціальна відповідальність науки та соціальні ефекти прогресу. Криза науки та освіти. Клерикалізація та архаїзація суспільної свідомості. Соціальна нерівність як глобальна проблема: економічний, гендерний, расово-етнічний та релігійний виміри. Ціннісна криза. Маніпуляція масовою свідомістю.

Тема 3. Глобальні проблеми сучасності: філософський аспект

Сутність глобальних проблем. Критерії глобальності. Основні світові проблеми: філософський аспект (демографічна, освітня, продовольча, економічна, соціокультурна тощо). Глобальні проблеми і поява глобальної свідомості. Глобальні проблеми з точки зору філософської антропології. Нова система цінностей. Особистість і суспільство. Оновлений гуманізм.

Тема 4. Геополітичні проблеми людства

Геополітичні проблеми: проблема війни і миру; міжнародний тероризм; національна держава; політичне управління.

Національна держава на зламі тисячоліть. Значення глобальних перетворень для майбутнього національних держав. Національні, чи інтернаціональні держави? Протиріччя та перспективи розвитку національних держав на сучасному етапі. Міжетнічні конфлікти та міграційні процеси у світі.

Політичне управління як глобальна проблема. Еволюція доктрин управління суспільством: від автократії до прямої демократії. Чи є універсальна форма управління? Індустріальне і постіндустріальне суспільство. Історія і теорія стратегічного управління. Порівняльний аналіз стратегічного управління. Україна в системі геополітичних координат.

Тема 5. Глобалізація у сучасному світі

Визначення та сутність глобалізації. Прояви глобалізації у політиці, економіці, культурі. Мультикультуралізм, глокалізація та нові культурні ідентичності.

Моделі глобального простору У. Бека та Г. Терборна. Концепції глобалізації Дж.Ю. Стігліца, Е. Гідденса та Л. Склера. «Гіберглобалізм» Ф. Фукуями. Теорія «зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона. Трансформаційна теорія глобалізації (Дж. Розенау, Д. Хелд, А. Мак-Гру). Культура та глобалізація у Р. Робертсона.

Тема 6. Особливості кризи гегемонії та варіанти подальшої еволюції сучасної капіталістичної світ-економіки

Французька школа «Анналів». Концепція Ф. Броделя. Світ-системний аналіз. І. Валлерстайна. «Цикли гегемонії» в історії світ-економіки. Концепція світ-системи А.Г. Франка. Глобалізація та світ-система у концепції Дж. Аррігі. Варіанти еволюції світ-економіки по завершенні «заключної кризи» гегемонії США у 2025-2030 рр. за І. Валлерстайном та Дж. Аррігі. Перспективи «мутації» від світ-економіки до світ-імперії.

Тема 7. Проблеми війни в сучасних умовах

Основні тенденції в історії війн, їх передумови, динаміка та результати. Загроза третьої світової війни. Боротьба за скорочення озброєнь у світі.

«Гібридні війни» як новий різновид війни. Україна та «гібридна війна» на Донбасі. Напрямки державної протидії поширенню «гібридної війни».

Тема 8. Тероризм у сучасному світі

Тероризм: поняття, витоки, різновиди. Основні характеристики міжнародного тероризму у на сучасному етапі. Аль-Каїда та ІДІЛ («Ісламський Халіфат»). Шляхи вирішення проблеми.

Тема 9. Етноси між глобалізацією та автентичністю

Феномен етносу в постіндустріальному суспільстві. Рівні етнічної ідентичності в глобалізованому світі. Мультикультурність як теоретична основа глобалізації. Римський клуб і справа збереження культурної спадщини. Проблеми існування корінних народів та народів, що ведуть традиційний спосіб життя. Етнічне у постмодерній культурі.

Етнічні міграції: міфи і реалії. Механізми адаптації етносів до нових економічних умов. Ефект чайнатауну. Діаспора як частина глобалізованого світу. Традиційні способи ведення господарства у розрізі світової економіки.

Тема 10. Проблеми міжконфесійних взаємин та небезпеки релігійних конфліктів в сучасному світі

Поліконфесійність як ознака сучасного соціокультурного простору. Значення релігійного фактору у світі, що глобалізується. Поширення світових релігій як складова цивілізаційного вибору. Роль національних релігій у сучасних громадсько-політичних процесах. Поява та поширення нетрадиційних релігійних течій: причини та наслідки.

Релігійний компонент, як складова політики у світській державі. Віряни та невіруюче населення: основи співіснування. Правове регулювання міжконфесійних відносин у державі. Країни з теократичною системою управління: особливості внутрішньої та зовнішньої політики. Вплив релігійного чинника на формування сучасної державної ідеології.

Ризики, що загрожують духовному світу сучасної людини. Проблема контролю та маніпуляції свідомістю людини. Деструктивні культури, тоталітарні релігійні організації. Забезпечення духовної безпеки людини як складова державної та міжнародної політики.

Історичні витоки міжконфесійних протиріч. Причини конфронтації на релігійному ґрунті. Значення релігійного фактору у міждержавних і міжнаціональних конфліктах. Релігійний фанатизм як причина антигромадської поведінки та антидержавних переконань. Засади сучасного екстремізму та тероризму. Релігійний фундаменталізм.

Тема 11. Глобальна демографічна проблема людства та шляхи її вирішення

Томас Роберт Мальтус про закони народонаселення. Критика постулатів Т.Р. Мальтуса. Римський клуб про проблеми людства та місце в них глобальної проблеми народонаселення. Видатні члени Клубу та їх внесок у вивчення та пошук шляхів вирішення демографічної проблеми.

Сутність глобальної демографічної проблеми. Причини її виникнення. Звужений, простий, розширений типи відтворення населення. Причини виникнення демографічної проблеми людства, її сутність, наслідки. Прогнози зростання чисельності населення на Землі та межі цього зростання. Оптимістичний та песимістичний прогнози зростання чисельності населення Землі у перспективі на основі математичних моделей провідних вчених. Шляхи вирішення глобальної демографічної проблеми людства: програми ООН з планування сім'ї, підвищення якості життя населення країн «периферії», Концепція нового міжнародного економічного порядку. Стан їх реалізації та результативність.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	Денна форма				
		у тому числі				
1	2	л	п	лаб	інд	сп
Тема 1. Загальна характеристика глобальних проблем сучасності (вступна лекція)	8	1	1			6
Тема 2. Соціологія глобальних проблем	7	2	2			3
Тема 3. Глобальні проблеми сучасності: філософський аспект	5	1	1			3
Тема 4. Геополітичні проблеми людства	7	2	2			3
Тема 5. Глобалізація у сучасному світі	10	1	1			8
Тема 6. Особливості кризи гегемонії та варіанти подальшої еволюції сучасної капіталістичної світ-економіки	10	1	1			8
Тема 7. Проблеми війни в сучасних умовах	9	1	1			7
Тема 8. Тероризм у сучасному світі	11	2	2			7
Тема 9. Етноси між глобалізацією та автентичністю	5	1	1			3
Тема 10. Проблеми міжконфесійних взаємин та небезпеки релігійних конфліктів в сучасному світі	9	2	2			5
Тема 11. Глобальна демографічна проблема людства та шляхи її вирішення	9	2	2			5
Разом	90	16	16			58

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Демографічна ситуація у світі на початку XXI століття. «Демографічний вибух» та його наслідки. Проблема перенаселення планети	2
2	Проблема війни та миру в сучасних умовах	2
3	Тероризм як глобальна проблема	2
4	Глобальні екологічні проблеми	2
5	Феномен масової культури як глобальна проблема	2
6	Етноси між глобалізацією та автентичністю	2
7	Проблеми міжконфесійних взаємин та небезпеки релігійних конфліктів в сучасному світі	2
8	Шляхи вирішення глобальних проблем. Міжнародні організації як інститути світового управління	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання першоджерел та наукової літератури	38
2	Написання есе на задану тему	20
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Теми есе:

1. Поняття «екодемографічної місткості» Землі. Демографічний вибух та його соціально-економічні наслідки.

2. Проблема перенаселення та можливості боротьби з ним.
3. Старіння: негативний приріст населення як політична проблема.
4. Концепція відмирання сучасної сім'ї: аргументи за і проти.
5. Поняття «якості населення»: основні складові.
6. Типи розселення людства. Урбанізація.
7. Соціальна нерівність як глобальна проблема: економічний, гендерний, расово-етнічний та релігійний виміри.
8. Підходи до пояснення сучасних конфліктів: концепція С. Хантігтона; розрив між «глобальною Північчю» та «глобальним Півднем»; гегемоністська політика США.
9. Загроза поширення зброї масового враження. Проблема «ядерних карликів».
10. Війна як продовження політики іншими засобами. Ядерна війна як припинення будь-якої політики.
11. Соціальний інститут війни. Загроза світової війни на сучасному етапі.
12. Локальні війни в сучасному світі.
13. «Гібридні війни» як новий різновид військових конфліктів.
14. Боротьба за скорочення озброєнь у світі.
15. Специфічні та характерні риси феномену тероризму.
16. Види тероризму та терористичної діяльності, проблема класифікації.
17. Націоналістичний тероризм.
18. Ультраправий та ультралівий тероризм.
19. Релігійний тероризм.
20. Тероризм з боротьби із явищем.
21. Динаміка феномену тероризму у останній третині ХХ – на початку ХХІ ст.
22. Класифікація екологічних проблем.
23. Проблема вичерпування ресурсів.
24. Внесок економічно відсталих країн у екологічну кризу.
25. Внесок економічно розвинених країн у екологічну кризу.
26. Сучасні екологічні рухи.
27. Екологічна ситуація у сучасній Україні.
28. Альтернативні шляхи співіснування людини і природи.
29. Сучасна ситуація забезпечення людства продовольством.
30. Масова культура: сутність.
31. Економічні передумови та соціальні функції масової культури.
32. Масова культура і телебачення: уявна реальність.
33. Інформаційна безпека як глобальна проблема.
34. Маніпуляція масовою свідомістю у сучасних ЗМІ.
35. Освітній рівень населення Землі на початку ХХІ ст.
36. Єдиний європейський освітній простір та США як «світовий університет».
37. Феномен етносу в постіндустріальному суспільстві.
38. Рівні етнічної ідентичності у глобалізованому світі.
39. Мультикультурність як теоретична основа глобалізації.
40. Проблеми існування корінних народів та народів, що ведуть традиційний спосіб життя.
41. Етнічні міграції: міфи і реалії. Механізми адаптації етносів до нових економічних умов.
42. Традиційні способи ведення господарства у розрізі світової економіки.
43. Значення релігійного фактору у світі, що глобалізується.
44. Поліконфесійність як ознака сучасного соціокультурного простору.
45. Поширення світових релігій як складова цивілізаційного вибору. Роль національних релігій у сучасних громадсько-політичних процесах.
46. Релігійний компонент, як складова політики у світській державі.
47. Віряни та невіруюче населення: основи співіснування. Правове регулювання міжконфесійних відносин у державі.

48. Країни з теократичною системою управління: особливості внутрішньої та зовнішньої політики. Вплив релігійного чинника на формування сучасної державної ідеології.
49. Ризики, що загрожують духовному світу сучасної людини. Проблема контролю та маніпуляції свідомістю людини.
50. Історичні витоки міжконфесійних протиріч. Причини конфронтації на релігійному ґрунті.
51. Значення релігійного фактору у міждержавних і міжнаціональних конфліктах. Релігійний фанатизм як причина антигромадської поведінки та антидержавних переконань.
52. Організація глобального управління суспільством як проблема.
53. «Римський клуб» і його внесок у вирішення глобальних проблем.
54. Історія і теорія світового стратегічного управління.
55. Еволюція доктрин управління суспільством: від автократії до прямої демократії. Чи існує універсальна форма управління?
56. Україна в системі геополітичних координат.
57. Визначення та сутність глобалізації.
58. Мультикультуралізм, глокалізація та нові культурні ідентичності.
59. Антиглобалізм.

7. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і студентами, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до студента, а також самостійної та індивідуальної роботи студента. При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

1. Під час викладення навчального матеріалу: - словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж); - наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження); - практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).

2. За організаційним характером навчання: - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; - методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; - методи контролю та самоконтролю у навчанні; - бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.

3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Глобальні проблеми сучасності»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота студентів;
- робота в наукових бібліотеках та мережі Інтернет;
- контрольні заходи.

2. Види навчальної роботи студентів:

- лекція;
- семінарське заняття;
- консультація;
- залік.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу студентів з підручником, довідковою, науково-популярною і навчальною літературою та глобальною мережею Інтернет; робота з джерелами, виконання тестових завдань, підготовка самостійної роботи і презентацій до семінарських занять тощо. Метод викладання навчального матеріалу визначаються викладачем у залежності від цілей і

завдань, виду занять, змісту теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) студентів, наявним умовам і часу, відведеному для вивчення теми.

Під час лекцій використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод (реконструкція, лекція, пояснення, робота з джерелами, демонстрація тощо), проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи, коли викладач розділяє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язування підпроблем. Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

8. Методи контролю

Згідно з наказом № 0202-1/260 від «07» серпня 2020 р. лекції проводяться виключно в онлайн режимі із застосуванням платформи для відеоконференцій ZOOM. 25 % часу лекції надається для запитань, дискусій, обговорення проблемних питань навчального матеріалу.

Практичні заняття можуть проходити в аудиторії (до 20 осіб), чи в дистанційній формі.

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних та практичних занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань під час виконання самостійної роботи студентів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати розрахункові, ситуаційні та інші задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити самостійні наукові дослідження та презентувати їх із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Критерії оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях:

Ваговий бал – 3. Максимальна кількість за усі виступи: $15 \times 3 = 45$ бали.

3 бали – красномовний логічний виступ, риторично грамотний за усіма параметрами оцінювання.

2 бали – виступ за темою з частковими порушеннями параметрів красномовства.

1 бал – формальний виступ з намаганням схематично викласти тему.

1 – зауваження, доповнення.

0 – пасивна присутність.

Критерії оцінювання робіт за самостійними завданням

За завдання з самостійної роботи студенти можуть набрати $3 \times 5 = 15$ балів максимально. Критерієм оцінки самостійної роботи є наявність власної (авторської) позиції; пов'язаність змісту есе із сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку й посилань на літературу і джерела.

5 балів – робота виконана на високому теоретичному рівні, містить аналіз побаченого і добре обґрунтовану авторську позицію.

4 бали – має незначні недоліки з питань самостійної роботи, авторська позиція обґрунтована не досить послідовно.

3 бали – не містить критичного аналізу, неповністю висвітлена проблематика.

2 бали – робота не містить достатньо джерел і літератури, відсутня авторська позиція

1 бали – робота має копілятивний характер, помилки в оформленні.

0 балів – плагіат, несамостійно виконана робота

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст залікового білета й оцінювання відповідей на заліку:

Теоретичне питання – 40 балів

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму залікового білета (білет містить 20 тестових завдань, студент одержує 2 бали за кожну вірну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);
- участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (в розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти надається можливість скласти екзаменаційну роботу в тестовій формі (екзаменаційне завдання містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожну вірну відповідь) дистанційно на платформі Google Classroom в дистанційному курсі «Глобальні проблеми сучасності» (для всіх спеціальностей).

Для студентів заочного відділення залік виставляється на підставі захисту індивідуального завдання у формі есе та написання залікової роботи.

Максимальна оцінка за першу форму роботи становить 60 балів, за другу – 40 балів. При цьому 30 балів дається за оформлення есе та ще 30 балів за його захист.

Критерії оцінювання оформлення самостійної роботи студента наступні:

20-30 балів – робота повинна бути оригінальною, змістовною, відповідати заявленій темі. Вона повинна містити в собі план та список використаної літератури. У тексті роботи повинні бути посилання на джерела. Висновки мають відображувати основну думку автора. Обсяг – 8-10 сторінок друкованого тексту.

5-19 балів – робота не є цілком оригінальною, в тексті відсутні посилання на список літератури або ж вони не відповідають дійсності. Відсутні розгорнуті висновки або авторська думка. Обсяг менше 8 сторінок.

Під час захисту індивідуального завдання враховуються та оцінюються такі навички як: вміння коротко та змістовно викласти основні ідеї есе, робити самостійні висновки, давати вичерпні відповіді на запитання викладача. Вміти надати загальну характеристику використаної літератури.

Письмова залікова робота на заочному відділенні оцінюється за тими самими критеріями, що є чинними для студентів денної форми навчання.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Екзамен	Сума	
Розділ 1						Розділ 2							Разом	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	60		
4	4	4	4	5	5	4	5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за чотирирівневою шкалою
	для іспиту
90-100	відмінно
89-70	добре
69 - 50	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Агитон К. Альтернативный глобализм. Новые мировые движения протеста. – М., 2014.
2. Аникин А.В. Мальтус и мальтузианство/ Аникин А.В. // Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1975. – С. 266-274.
3. Антонян Ю.М. Этнорелигиозные конфликты: проблемы, решения: учеб. пособие. – М.: Щит-М, 2004. – 367с.
4. Арбеніна В.Л. Етносоціологія. Навч. посібник. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2007. – 316 с.
5. Арутюнов В. Х. Філософія глобальних проблем сучасності : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. Х. Арутюнов, В. М. Свінціцький. – К. : КНЕУ, 2003. – 90 с.
6. Бадью А. Апостол Павел: обоснование универсализма / Ален Бадью ; пер. с фр. О. Головой. – Москва–Санкт-Петербург: Московский философский фонд; Университетская книга. – 1999. – 95 с.
7. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2004. – 188 с.
8. Бауман З. Текущая современность / З. Бауман. – Санкт-Петербург: Питер, 2008. – 240 с.
9. Бек У. Власть и ее оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономика / У. Бек ; пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника. – М. : Прогресс-Традиция, Территория будущего, 2007. – 464 с.
10. Бек У. Космополитическое мировоззрение / У. Бек ; пер. с нем. – М. : Центр исследований постиндустриального общества, 2008. – 336 с.
11. Бек У. Что такое глобализация?: Ошибки глобализма – ответы на глобализацию / У. Бек ; пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника. – М. : Прогресс-Традиция, 2001. – 303 с.
12. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М., 1998.
13. Бжезинский З. Выбор: мировое господство или глобальное лидерство. – М., 2004.
14. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр ; пер. с фр. Е. А. Самарской. – М. : Республика, Культурная революция, 2006. – 269 с.

15. Бодрийяр Ж. Система вещей / Ж. Бодрийяр. – М. : Рудомино, 1995. – 198 с.
16. Бондаренко В. Міжконфесійний конфлікт в Україні: витоки, стан і шляхи подолання // Людина і світ. – 1991. – №3. – С. 2-10.
17. Бредникова О., Паченков О. «Этническое предпринимательство» мигрантов и мифы мультикультурализма // Мультикультурализм и трансформация постсоветских обществ. – М.: Институт этнологии и антропологии РАН, 2002.
18. Бурдые П. Практический смысл / П. Бурдые ; под ред. Н. А. Шматко ; пер. с фр. – СПб. :Алетейя, М. : Ин-т экспериментальной социологии, 2001. – Сер. Университетская библиотека. – 562 с.
19. Буш Дж., Скоукрофт Б. Мир стал другим. Пер. С англ. – М. : Международные отношения, 2004. – 504 с.
20. Бхабха Х. Местонахождение культуры / Х. Бхабха // Журнал исследований восточноевропейского пограничья «Перекрестки». – Минск: Европейский гуманитарный университет, 2005. – № 3–4. – С. 161–191.
21. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн ; пер. с англ. – СПб. : Университетская книга, 2002. – 416 с.
22. Валлерстайн И. Европейский универсализм: риторика власти / И. Валлерстайн // Прогнозис. – 2008. – № 2 (14). – С.3–56.
23. Валлерстайн И. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация. — М.: Товарищество научных изданий КМК, 2008. — 176 с.
24. Валлерстайн И. Мирсистемный анализ: введение / Иммануил Валерстайн ; пер. с англ. Н. Тюкиной. – М. : Территория будущего, 2006. – 248 с. – (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского»)
25. Вальденфельс Б. Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о «Чужом» / Б. Вальденфельс ; пер. с нем. // Логос. Философско-литературный журнал. – 1995. – № 6. – М. : Гнозис, 1994. – С. 77–79.
26. Василенко И. А. Геополитика современного мира. – М.: Гардарики, 2007. – 317 с.
27. Габермас Ю. Постметафізичне мислення / Юрген Габермас ; пер. з нім В. М. Купліна. – К. : Дух і Літера, 2011. – 280 с. – (Серія «Сучасна гуманітарна бібліотека»)
28. Гаврилишин Б. Дороговказ в майбутнє. До ефективних суспільств. Доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин ; пер. з англ. – К. : Основи, 1993. – 235 с.
29. Гаджиев К. С. Геополитика: учебник для бакалавров / К. С. Гаджиев. – 4-е изд., перераб. и доп.- М. : Издательство Юрайт, 2013. – 479 с.
30. Гантігтон С. Зіткнення цивілізації? / С. Гантігтон // Філософ. і соціолог. думка. – 1996. – № 1 – 2. – С. 11–24.
31. Геополитика террора. Геополитические последствия террористических актов в США 11 сентября 2001 года. – М., 2001.

Додаткова література

1. Гидденс Э. Ускользающий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь. – М., 2004.
2. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс ; пер. з англ. Н. Поліщук. – К. : Альтерпрес, 2004. – 100 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека).
3. Глобализация и идентичность: Хрестоматия / сост., авт. предисл. Т. С. Воропай ; отв. за вып. В. Михайлов. – Х. : Эксклюзив, 2007. – 459 с.

4. Глобализация: синергетический подход / под общ. ред. В. К. Егорова. – М. : Изд-во РАГС, 2002. – 472 с.
5. Глобализация: человеческое измерение. – М., 2002.
6. Глобальные проблемы человечества. – М. : Изд-во МГУ, 2006. – 264 с.
7. Государства и религии в Европейском Союзе (опыт государственно-конфессиональных отношений) / сост. Г. Робберс; под ред. М. А. Воскресенского [и др.]. – М.: Ин-т Европы РАН, 2009. – 722с.
8. Гумбрехт Х. У. Производство присутствия: Чего не может передать значение / Ханс Ульрих Гумбрехт ; пер. с англ. С.Зенкина. – М. : НЛЮ, 2006. – 184 с.
9. Де-Вос, Дж. Этнический плюрализм: конфликт и адаптация // Личность, культура, этнос: современная психологическая антропология. – М.: Смысл, 2001.
10. Денчев К. Феномен антиглобализма: учеб. пособие для вузов. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005.
11. Експерти про нетрадиційні релігії і міжрелігійні конфлікти // Людина і світ. – 1999. – № 6. – С. 28.
12. Есть ли будущее у капитализма? / И.Валлерстайн, Р.Коллинз, М.Манн, Г.Дерлугьян, К.Калхун [Текст] / Перевод с англ. под ред. Г.Дерлугьяна. – М.: Издательство Института Гайдара, 2015. – 320 с.
13. Європейська та українська культура в нарисах : навчальний посібник / за ред. І. З. Цехмістро, В. І. Штанько, В. С. Старовойт, В. М. Леонтьєвої. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 320 с.
14. Жижек С. Дразливый суб'єкт: відсутній центр політичної онтології / Славой Жижек ; пер. з англ. Р. Й. Димерець. – К. : ППС, 2008. – 510 с. – («Сучасна гуманітарна бібліотека»).
15. Жижек С. Устройство разрыва. Параллаксное видение / С. Жижек ; пер. с англ. – М. : Изд-во «Европа», 2008. – 516 с.
16. Зенгер Х. Стратегемы. О китайском искусстве жить и выжить. Знаменитые 36 стратегем за три тысячелетия. – В 2-х томах. – М. : 2005.
17. Зонова Т. В. Дипломатия: модели, формы, методы: Учебник для вузов / Т. В. Зонова. – М.: Аспект Пресс, 2013. – 348 с.
18. Иванов С.В. Снижение рождаемости в странах Юга: политика вокруг политики / С.В. Иванов // Экономический журнал ВШЭ. – 2011. – №4. – С. 565-582.
19. Иванов В.Н., Иванов А.В., Доронин А.О. Управленческая парадигма XXI века. – М., 2002.
20. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М., 2000.
21. Капица С.П. Демографическая революция и будущее человечества / С.П. Капица // В мире науки. – 2004. – № 4. – С. 82-91.
22. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. – М. : ЭКСМО, 2003. – 832с.
23. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура / М. Кастельс. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
24. Кеннеди Пол. Вступая в XXI век. – М., 1997.
25. Киссинджер Г. Дипломатия. Пер. с англ. В. В. Львова / Послесловие Г. А. Арбатова. – М. : Радомир, 1997. – 848 с.

26. Кожушко Евгений. Современный терроризм: анализ основных направлений. – Минск, 2000.
27. Кокошин А.А. Заметки о проблеме ядерного терроризма в современной мировой политике. – М.: УРСС, 2004.
28. Кокошин А.А. Стратегическое управление: теория, исторический опыт, сравнительный анализ, задачи для России. – М., 2003.
29. Конфликты на Востоке. Этнические и конфессиональные. Учебное пособие для студентов вузов. / Под ред. Воскресенского А.Д. – М.: Аспект Пресс, 2008. – 512 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бунаков М. Ю. Национализм и национальная идентичность в условиях глобализации [Электронный ресурс] / М. Ю. Бунаков. – Режим доступа: www.orenburg.ru/culture/credo02_2006.
2. Вальденфельс Б. Между культур / Б. Вальденфельс // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://anthropology.runet.ru/old/6/wald.htm>
3. Дракер П. Посткапиталистическое общество [Электронный ресурс] / П. Дракер. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2008_2009/86-87
4. Капица С. Мои воспоминания: [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://profilib.com/chtenie/29761/sergey-kapitsa-moi-vospominaniya-43.php>.
5. Кукатас Ч. Теоретические основы мультикультурализма / Ч. Кукатас. – [Електронний ресурс]. - Режим доступа: http://dialogs.org.ua/ua/issue_full.php?m_id=10227.
6. Стиглиц Дж. Многообразные инструменты, шире цели: движение к пост-Вашингтонскому консенсусу [Электронный ресурс] / Дж. Стиглиц // Вопросы экономики. – 1998. – № 8. – Режим доступа : [//www.r-reforms.ru/cons.htm](http://www.r-reforms.ru/cons.htm).
7. Українці, діаспора і державний лобізм // Інтернет видання українців Америки «Нова Хвиля». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://newwave4.org/merediany/125-ukrayinci-diaspora-i-derzhavnijj-lobizm.html>.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Classroom проводиться контроль самостійної роботи та фіксуються результати практичних занять;

– дистанційно на платформі Телеграм проводяться консультації та обговорюються проблемні питання;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 100% практичних занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти **екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Classroom** в дистанційному курсі «Глобальні проблеми сучасності (для відповідних навчальних програм)».